

Hebraisk førstehjælp

Søren Holst, 2001/2007

Dette er *ikke* en grammatik. Det er en oversigt (med masser af undtagelser og variationsmuligheder udeladt) over de dele af hebraisk grammatik, der er så vigtige, at man gerne skulle ende med at kunne dem nogenlunde udenad. Resten slår man så op i en rigtig grammatik hen ad vejen. Til det brug er der henvisninger til de almindeligst brugte grammatikker.

*****

§ 1. Skrift

alef	א	chet	ח	mem	מ	tsáde	צ
bet	ב	tet	ט	nun	נ	tsáde	ץ
gímæl	ג	jod	י	nun	ן	quf	ק
dálæt	ד	kaf	כ	sámæk	ס	resj	ר
he	ה	kaf	ך	ájín	ע	sin	ש
waw	ו	lámæd	ל	pe	פ	sjin	שׁ
zájin	ז	mem	מׁ	pe	ף	taw	ת

§ 2. Udtale

De fleste konsonanters udtale giver sig selv. De eneste småproblemer er følgende:

- א og ע ”udtales” kun som den lukkelyd, vi har fx mellem ”e” og ”y” i ”øgleynge!”.
- ו og י kan både være konsonanter (”w” og ”j”) og lange vokaler (ו̄=u, י̄=o, ו̇=i, י̇=e). Det er i praksis ikke noget problem.
- Det samme gælder sådan set ח, men det er et mindre problem, da det kun forekommer som vokal på steder, hvor danskere alligevel ikke kan finde ud af at udtale konsonanten ”h” (i slutningen af ord)
- ח udtales som ”ch” i tysk ”nach” eller skotsk ”Loch Lomond”.
- ט og ת udtales fuldstændig ens (som ”t”).
- כ og ק udtales fuldstændig ens (som ”k”).
- ס og ש udtales fuldstændig ens (som ”s”).
- Europæiske teologer plejer også at udtale צ som ”s”. Europæiske jøder og folk, der har været i Israel, har derimod en dårlig vane med at udtale det ”ts”.
- שׁ og שׂ udtales IKKE ens. ”Sin” (prik til venstre) er som nævnt ”s”, hvorimod ”sjin” (med prikken til højre) udtales ligesom ”sh” i ”shit!”.

Har man styr på ovenstående, er det nok til at vise, at man faktisk har *genkendt* det pågældende bogstav, og altså kan alfabetet. Vil man vise sig en smule mere, skal man tage højde for følgende:

Bogstaverne ב, ג, ד, כ, פ og ת (kaldet "BeGaDKeFaT"-bogstaver) kan optræde med og uden en prik i. Med prik udtales de problemfrit som begyndelsesbogstaverne i bølge, gylle, dulle, kølle, pille og tylle. Altså som almindelige, respektable danske konsonanter. *Uden* prik (når de kommer efter en vokal) begynder balladen: Så udtales כ lige pludselig som "v" (en profet – נְבִיאַ – hedder således *naví*), og פ som "f" ("liv" – נֶפֶשׁ – hedder *næfæs*). Israelerne udtaler desuden כ uden prik på præcis samme måde som ת ("velsignet" – בְּרִוּךְ – ville altså hedde *barúch* i Israel, mens de fleste europæiske teologer ville sige *barúk*). Omvendt er der vistnok nogle europæiske universiteter, hvor det er smart at udtale ת uden prik ligesom "th" i "birthday" – det gider israelerne ikke. Og hvad ג og ד angår, er der INGEN der længere skelner mellem med-prik og uden-prik (det skulle da lige være jøder fra Yemen eller Kurdistan).

Altså: Husk at כ-uden-prik er "v", og פ-uden-prik er "f", så er det rigeligt.

(Prikken hedder *dageš*, hvilket er hebraisk og betyder "en prik"! – ligesom "trummerum" iflg. Æslet er et fransk ord, der betyder "trummerum".¹ Den kan også betyde at bogstavet skal opfattes som fordoblet – jvf. beskrivelsen af *nif'al* og *pi'el* i § 6 og *pe-nun*-verber i § 9.4 – og dét kan forekomme både i disse seks bogstaver og i de fleste andre).

Hvad vokalerne angår, skulle det meste igen give sig selv:

בּ udtales nærmest som et "b" uden nogen vokal overhovedet (se [problem nr. 1](#))
בַּ, בֵּ og som regel בִּ udtales som "ba" i "barfodsindianer" (mht בִּ er der lige [problem nr. 2](#))
בּ udtales derimod som kort "bo" ligesom i "bommert" (som בּ *nogen* gange – jvf [problem nr. 2](#))
בֵּ og בִּי som "be" i "bedetæppe"
בִּ og בִּי som "bi" i "bidering"
בּ og בּו som "bo" i "boremaskine"
בֵּ og בּו som "bu" i "bulehat"
בֵּ og בֵּי som "bæ" i "bækkensvinger".

I grammatikerne står der en hel masse om forskellen på lange og korte vokaler. Det springer vi over her. Faktisk er det lidt tvivlsomt, hvor rigtigt det egentlig er, og der er alligevel ingen der sørger for at skelne, når de udtaler det. Systemet er overtaget fra arabisk (og *dér* passer det!).

De eneste synderlige problemer med udtalen af vokalerne er følgende:

[problem nr. 1](#): næsten-ingenting-vokalen *shwá* (dén der ligner et lillebitte kolon), skal ifølge grammatikerne nogle gange udtales som et meget kort afsnuppet "e" (som i "gadedør") og nogle gange slet ikke. Der er nogle morderligt indviklede regler for det, og hele systemet er efter min mening det argeste lodrette nonsens (og heri har jeg den ære at være enig med professor Takamitsu

¹ A.A. Milne, *Peter Plys*, kap. 6 (sidedallene varierer mellem de forskellige udgaver).

Muraoka,² der har skrevet en hel artikel om sagen med den sigende titel ”Much Ado About Nothing”)! Masoreterne fortjente om nogen Polonius’ signalement af Hamlet, ”Though this be madness, yet there’s method in’t”, og det kunne ikke være faldet dem ind at finde på noget så åndssvagt som at bruge ét bogstav for to forskellige lyde. Det eneste rationelle er, at vi altid prøver at udtale *shwa* som ingen-vokal. Så vil der i nogle bestemte sammenhænge af sig selv undslippe os en lille halvkvalt pseudo-vokal, ligesom når vi på dansk skriver Knud, men i virkeligheden siger Kenud.

problem nr. 2: vokalen *qamáts* (dén der ligner et lillebitte ”T” – som i כָּ) betyder nogle gange et (vistnok langt) ”a” og nogle gange et (vistnok kort) ”o”. Igen er det fuldstændig ukarakteristisk for masoreterne at finde på sådan noget, og der er kloge folk, der mener, at *qamáts* på masoreternes tid er blevet konsekvent udtalt som en slags mellemting mellem ”a” og ”o” (הָרָה, הָרָה og הָרָה ville så svare til dansk ”har”, ”hår” og ”hor”). Nu er ulykken imidlertid sket:

Reglen er, at *qamats* er et ”o” i en lukket, ubetonet stavelse (samt i visse undtagelsestilfælde). En nærmere beskrivelse heraf kan læses i F.A. Nielsen (s. 11), Weingreen kap. 7 (s. 12-14) eller Pedersen § 10 h-i (s. 25-26).³ På førstehjælpsniveau kan man starte med følgende tommelfingerregler:

- Ordet for ”alt”/”alle”/”hele” udtales med ”o”, også når det staves med *qamáts*. Eksempel: ”hele folket” kan skrives כּוֹל הָעָם eller כּוֹל-הָעָם. Begge udtales *kol ha-am*. Husk dét, hvis I ikke orker at huske resten!!
- Når et *qamáts* står lige før et *shwá* (den kolon-agtige ikke-vokal) har man et særligt tegn til at vise, at *qamáts*’et er ”a”, nemlig en lille lodret streg ved siden af, (som hedder *metæg*, hvis det kan interessere nogen). Eksempel: הַחֲכָמָה udtales *ha-k^e-máh* (eller iflg. mig og Muraoka *hak-máh*) = ”hun var klog”. הַחֲכָמָה udtales *hok-máh* = ”visdom”, fordi der ikke er nogen lille lodret dims.
- Når et *qamáts* står lige før et andet ”o”-*qamáts* eller et *chatéf qamáts* (כֶּ) udtales de begge som ”o” (det gør *chatéf qamáts* altid). Eksempel: פְּעֻלָּתְךָ, ”din handling”, udtales *po’olká*, og פְּעֻלָּוֹ, ”hans handling”, er *po’oló*.

Dette er urimeligt indviklet i forhold til, hvor lidt det kan bruges til. Så dét man i hvert fald IKKE skal gøre, er at sidde og stirre på det og aldrig komme videre. Det er vigtigere at kunne læse og forstå teksten end at kunne udtale den som en rabbiner.

§ 3. Nominer

bøjes ikke blot i køn og tal, men også ”status”
(her som eksempel חֵסֶד, ”hest”):

² I det hele taget kan man godt regne med, at hvis noget i denne førstehjælp IKKE svarer til, hvad man har lært af Weingreen og Pedersen, er det fordi det meste her bygger på min yndlingsgrammatik, T. Muraoka/P. Joüon, *A Grammar of Biblical Hebrew*, Rom 1996.

³ Herefter: **FAN**: Flemming A.J.Nielsen, *Bibelsk hebraisk grammatik – en indføring*, ANIS 2007

JP: Johannes Pedersen, *Hebræisk grammatik*, 1926

JW: J. Weingreen, *A Practical Grammar for Classical Hebrew*, 2. udg. 1959

RK: Rosemarie Köhn, *Hebraisk grammatikk*, 4. udg. 1990

	grundform ("status absolutus")	konstrukt-form ("status constructus")
éantal Mask	סוס (<i>sûs</i>)	סוס (ingen endelse*)
Fem	סוסה (<i>sûs-â</i>)	סוסת (<i>sûs-at</i>)
flertal Mask	סוסים (<i>sûs-îm</i>)	סוסי (<i>sûs-ê</i>)
Fem	סוסות (<i>sûs-ôt</i>)	סוסות (<i>sûs-ôt</i>)

*) bemærk at konstruktformen i mask. éantal kan dannes ved sammentrækning/ændring af vokalisationen: fx בית (*bajit* – "et hus"), men i konstrukt בית (*bêt* – "hus [tilhørende én-eller-anden]"); מוות (*mawæt* – "død" i almindelighed) men i konstrukt מות (*môt* – "[én-eller-andens] død").

Desuden findes formen *dualis*, dvs "to-tal". Dualis-endelsen er altid ם׳ - (*-ajim*). Den har ingen særlig femininumform.

Den bestemte artikel הַ *ha-* sættes foran ligesom på jysk: אישׁ *iš* = "en mand", האישׁ *ha-iš* = "manden"

Konstruktformerne bruges til at danne ejefaldsforbindelser, hvor det ejede stilles først (i konstruktform) og ejeren bagefter (i "grundform"). (Rækkefølgen svarer altså til engelsk "the horses *of* the man":

סוסי האישׁ *sûsê ha-îš* = ("heste tilhørende manden"=) mandens heste.

Ejefaldsforbindelser dannes **desuden** ved at klaske suffixer på nominerne. Vi tager hesten en gang til:

סוסי	(<i>sus-î</i> , min hest)
סוסך	(<i>sus-ka</i> , din (mask.) hest)
סוסך	(<i>sus-ek</i> , din (fem.) hest)
סוסו	(<i>sus-ô</i> , hans hest)
סוסה	(<i>sus-ah</i> , hendes hest)
סוסנו	(<i>sus-enû</i> , vores hest)
סוסכם	(<i>sus-kæm</i> , jeres (mask.) hest)
סוסכן	(<i>sus-kæn</i> , jeres (fem.) hest)
סוסם	(<i>sus-am</i> , deres (mask) hest – her er endelsen lige så ofte <i>-hæm</i>)
סוסן	(<i>sus-an</i> , deres (fem.) hest – endelse kan også være <i>-hæn</i>)

Den form af nominet, som man sætter suffixerne på, minder ofte mest om konstruktformen (om end nogen vist betragter det som en selvstændig form kaldet *status suffixus* – dem om dét).

De samme pronominalsuffixer kan også klaskes på **verber**, hvor de så betegner verbets objekt (fx כתב *katáv* = "han skrev", כתבם *kêtav-am* = "han skrev **dem**" [fx sine breve]).

Her bruges ofte et *-n-* som klister mellem verbet og suffixet (fx קטל *qatal* = "han slog ihjel", קטלני *qêtal-a-n-î* = "han slog **mig** ihjel").

§ 4. Verbet i perfektum og imperfektum – samt pronominer

Verbet består af en ”rod” (tre konsonanter) der rummer ordets ”grundbetydning” og som radbrækkes på forskellig vis ved tilføjelse af vokaler, forstavelser og endelser. Som ”mønster”-verbum bruges makabert nok קטל *qatal* = ”at dræbe”, fordi disse tre konsonanter ikke er omfattet af nogen ubekvemme undtagelser og særregler.

Verbet bøjes i person, køn og tal i to ”tider” (perfektum og imperfektum) – såkaldt *finite* former. (De øvrige tager vi i §5). Som udgangspunkt er det tit en god idé at oversætte perfektum med en fortidsform på dansk, og imperfektum med nutid eller fremtid. Se i øvr. § 11.

Perfektum dannes ved at sætte *endelser* på verbets rod.

Imperfektum dannes ved at sætte *forstavelser* (og nogle få endelser) på roden:

Det kan være en hjælp for hukommelsen at sammenstille disse forstavelser og endelser med de personlige pronominer (og de ovennævnte pronominalsuffixer):

	perfektum	imperfektum	pers.pron.	pron.suff.
éntal				
1.	קטלתי <i>qatal-tî</i> (jeg dræbte)	אקטל <i>ʿæ-qtol</i> (jeg dræber)	אני <i>ʿanî</i>	י- -î
2.m.	קטלת <i>qatal-tâ</i> (du dræbte)	תקטל <i>ti-qtol</i> (du dræber)	אתה <i>ʿattâ</i>	ך- -kâ
2.f.	קטלת <i>qatal-t</i> (du dræbte)	תקטלי <i>ti-qt^l-î</i> (du dræber)	את <i>ʿatt</i>	ך.- -ek
3.m.	קטל <i>qatal</i> (han dræbte)	יקטל <i>ji-qtol</i> (han dræber)	הוא <i>hûʿ</i>	ו- (ell. הו-) -ô / -hû
3.f.	קטלה <i>qatl-â</i> (hun dræbte)	תקטל <i>ti-qtol</i> (hun dræber)	היא <i>hîʿ</i>	הך- -â
flertal				
1.	קטלנו <i>qatal-nû</i> (vi dræbte)	נקטל <i>ni-qtol</i> (vi dræber)	אנחנו <i>ʿanahnu</i>	נו- -nû
2.m.	קטלתם <i>q^ltal-tæm</i> (I dræbte)	תקטלו <i>ti-qt^l-û</i> (I dræber)	אתם <i>ʿattæm</i>	כם- -kæm
2.f.	קטלתן <i>q^ltal-tæn</i> (I dræbte)	תקטלנה <i>ti-qtol-nâ</i> (I dræber)	אתן <i>ʿattén</i>	כן- -kæn
3.m.	קטלו <i>qatl-û</i> (de dræbte)	יקטלו <i>ji-qt^l-û</i> (de dræber)	הם <i>hem</i>	הם- (ell. ם-) -hæm
3.f.	קטלו <i>qatl-û</i> (do.)	תקטלנה <i>ti-qtol-nâ</i> (de dræber)	הנה <i>hénnâ</i>	הן- (ell. ן-) -hæn

Som det ses, er der nogle gennemgående træk, der kan bruges som huskeregler:

- foranstillet alef (ʾæ-) betyder 1. person éntal ligesom i pronominet ʾa-nî (אני)
- foranstillet **ti-** betyder 2. person (éntal og flertal) ligesom efterhængt **-tâ**, **-t**, **-tæm** og **-tæn** (jvf. **-tt-** i proniminerne ʾatta, ʾatt, ʾattæm og ʾattæn = ”du” og ”I”);
  - undtagelserne er, at også impf. 3. person femininum begynder med **ti-** (jvf. at hunkønsnavneord i konstruktform også ender på **-t**), og at vi i perfektum har efterhængt **-ti** i 1. pers éntal (jvf. at ʾanî = ”jeg”, også ender på **-î**).
- foranstillet **ji-** betyder 3. pers. hankøn (både éntal og flertal)
- efterhængt **-nû** og foranstillet **ni-** betyder 1. person flertal (jvf. ʾanahnu = ”vi”)
- efterhængt **-û** betyder flertal (2. og især 3. person)
- efterhængt **-â** betyder 3. pers. éntal hankøn (jvf. at nominer i éntal hankøn ofte ender på **-â**)
- **-k** i pronominalsuffixerne betyder 2. person (uanset køn og tal)
- og desværre er der også en del ting, der ikke lige lader sig hænge op på en fiks huskeregel!

Særlige former af imperfektum:

”Státiv”-verber, som udtrykker en tilstand snarere end en handling, har på enkelte punkter afvigende vokalisering. I perfektum kan de i nogle former have ”e” eller ”o” i anden stavelse i stedet for det sædvanlige ”a” – således כָּבֵד *kavéd* (”han var tung”) og קָטַן *qatón* (”han var lille”), modsat det mere sædvanlige קָטַל *qatál* (”han slog ihjel”).

Mest karakteristisk er dog forandringerne i imperfektum, hvor 2.-stavelsen konsekvent har ”a” i stedet for det sædvanlige ”o”: יָקַטַן *jiqtan* (”han er lille”), modsat det sædvanlige יָקַטַל *jiqtol*, (”han slår ihjel”); i øvr. også et bøjningsmønster man vil løbe på hos verber hvis 2. ell. 3. radikal er en laryngal (jvf § 8), så man kan lige så godt vænne sig til det.

Kortform: Nogle verber kan have både en lang og en (for)kort(et) imperfektumsform. Det forekommer kun i *hif'il* (jvf. § 6) og en del steder i svage verber (jvf. § 9.1, 9.2 og 9.3), så det er lidt tidligt at nævne det, men det skal med her, fordi det har betydning for:

Volitive former: Kohortativ, jussiv m.m.: Udover de former, man i latin ell. græsk ville kalde ”indikativ” (altså regulære perfektums- og imperfektumsformer, som fortæller hvad der er sket, sker eller vil ske), har hebraisk også et komplet sæt ”volitive” former til at udtrykke, hvad man gerne *ville* have til at ske (deraf navnet) – lidt a la konjunktiv ell. optativ. De dannes hovedsagelig ved særlig brug af imperfektum.

I 1. person taler man om ”kohortativ”, der dannes ved at klaske en הַ -endelse på imperfektum: Alm. imperfektum נִקְטַל *niqtol*, ”vi slår ihjel” (eller fremtid ”vi vil komme til at slå ihjel”), men kohortativ נִקְטַלְהוּ *niqtélahu*, ”lad os slå ihjel!!”.

I 2. person er det mest nærliggende naturligvis imperativ (se § 5), der i øvr. også dannes af imperfektum, nemlig ved at flå forstavelsen af.

I 3. person og i et vist mål også i 2. og evt. 1. person benyttes jussiv. Hvis der findes en ”kortform” af imperfektum (jvf herover), så bruger man dén til jussiv. Eksempel (i *hif'il*): Ordinær imperfektum יָמַלֵךְ *jamlík*, ”han vil udråbe en konge”, men kortform=jussiv יָמַלֵךְ *jamlék*, ”gíd han ville udråbe

en kongel!”. Hvis man ikke råder over en kortform, så er jussiv bare lig med imperfektum, og man må se ud fra sammenhængen, hvad der menes.

Jussiven bruges også i 2. person til at give en negativ ordre: Hebraisk kan ikke bruge imperativ med en negation, så ”lad vær at slå ihjel!” udtrykkes i stedet med jussiv: **אל תקטל** *al tiqtol*.

Konsekutive former: ”Og” hedder **-וְ** (”w-”) på hebraisk. ”En mand og en hest” hedder således **איש וסוס**, og sådan skulle det egentlig gerne være hele vejen igennem, det er det bare ikke. Når man hæfter verber sammen vha ”og”, påvirker det selve verbalformen: I en hebraisk sætning kommer verbet *typisk* (men der er mange undtagelser) først! Sådan et sætningsindledende verbum er ”født” med et ”og” hæftet foran sig. I en fortælling har det form som en imperfektum, men med en forskel: Fortælleformens ”og” vokaliseres med en ”a”-vokal og den følgende konsonant fordobles: Hvor almindelig ”og+imperfektum” ville hedde **וַיִּקְטֹל** *w^ljīqtol*, ”og han vil slå ihjel”, så hedder ”fortælleformen” **וַיִּקְטֹל** *wajjiqtol*, ”og så slog han ihjel”; dette hedder ”konsekutiv imperfektum” (pga. formen), men har altså fortidsbetydning ligesom perfektum. Om brug og oversættelse, se i øvr. § 11, men bemærk foreløbig at konsekutiv imperfektum dannes af kortformen af imperfektum (hvis der findes én).

(På samme måde kan en redegørelse for et fremtidigt forløb (eller et påbud) stå i konsekutiv perfektum. Dén har ikke en særlig form, det er bare perfektum med et **-וְ** klasket foran.)

§ 5. Imperativ, participium og infinitiv

Imperativ/bydemåde dannes let og elegant ved at tage imperfektumsformen og flå forstavelsen af:

2.m.	קַטֹּל	<i>q^ltol</i>	”dræb! (du dér)”
2.f.	קַטְּלִי	<i>q^ll-î</i>	”dræb”! (til en kvinde)
plur.			
2.m.	קַטְּלוּ	<i>q^ll-û</i>	”dræb! (I dér)”
2.f.	קַטְּלֵנָה	<i>q^ltol-nâ</i>	osv.

Imperativen kan yderligere pyntes op med den samme **הֵ**-endelse som bruges på ”kohortativ” (§ 4), og kaldes så for ”emfatisk imperativ”. Svarer til et udråbstegn!

De infinite former er

participium	קֹטֵל / קוֹטֵל	<i>qoṭel</i> (”dræbende”)
participium passiv	קָטוּל	<i>qaṭûl</i> (”dræbt”)

alm. infinitiv (kaldet ”infinitivus constructus”)

קַטֹּל *q^ltol* (”dét at dræbe”, ”dræben”)

absolut infinitiv (svarer ikke rigtig til noget, vi kender på dansk – kig i grammatikken)

קַטֹּל *qaṭol*

§ 6. Verbets syv konjugationer

Verbet har i alt syv ”konjugationer” eller ”stammer”. I § 4 og 5 er verbet bøjet i *qal*, den almindeligste og vigtigste konjugation. Kan man dén på fingrene, kan man stort set regne sig frem til de andre seks ved at lære, hvordan de afviger fra *qal*. De kan stilles skematisk op på følgende måde:

(**FAN** 66-70, **JP** 51-54, 57-73 og 2*-3*; **RK** 81-97 og 163-64; **JW** 99-120 og 254-55)

grundform	passiv	refleksiv
Qal: Verbets grundform (jvf. § 4-5).	Nif'al: Passiv, refleksiv (”at-gøre-noget-ved-sig-selv) eller reciprok (”gøre noget-ved-hinanden”). <u>kendetegn:</u> ׀-præfix i perfektum og ptcp. (til tider også i abs.inf.). I imperf. falder ׀'et sammen med 1.-radikalen, som derved fordobles (markeres med en prik – <i>dageš forte</i>). I imperat. og inf. ligeledes fordoblet 1.-rad. og desuden ׀-præfix.	
Pi'el: ”Faktitiv” (det-at-fremkalde-en-tilstand) m.m. ⁴ <u>kendetegn:</u> Fordoblet midterradikal (<i>dageš</i>). I ptcp. ׀-præfix. Pga den dobbelte 2.-radikal kaldes <i>pi'el</i> , <i>pu'al</i> og <i>hitp.</i> også for ”D-stammer”	Pu'al: passiv til pi'el. <u>kendetegn:</u> Fordobling af midterradikal som pi'el, men ”u”-vokalen <i>qíbbuts</i> (׀) under 1.-radikal i samtlige former.	Hitpa'el: Refleksiv ell. reciprok til pi'el, m.m. <u>kendetegn:</u> Fordoblet midterrad. og ׀-præfix, som i imperf. modificeres til -׀׀, -׀׀׀, -׀׀׀׀ osv., i ptcp. til -׀׀׀׀׀. ⁵
Hif'il: Kausativ (det-at-fremkalde-en-handling) m.m. <u>kendetegn:</u> De fleste former har langt ׀ eller e (׀, hhv. ׀) mellem 2.- og 3.-radikalen. I perf. ׀-præfix. I impf. vokalen <i>patach</i> (׀) under impf.-præfixet. Inf. og imperativ har ׀-præfix. Ptcp. har ׀-præfix.	Hof'al: passiv til hif'il. <u>kendetegn:</u> ׀-præfix i perf. og inf. I ptcp. -׀׀, ell. -׀׀. I imperf. -׀׀, -׀׀ osv. NB: Vokalen ׀ er i samtlige præfixer <i>qamáts chatúf</i> , dvs o- eller å-agtig!	

Begreber som ”passiv”- og ”kausativ”-former er generaliseringer, som skal tages med en trillebør-fuld salt. Ordet betyder dét, som det betyder i praktisk, sammenhængende sprogbrug. Kig i ordbogen!

⁴ Hvis nogen fortæller jer, at *pi'el* har ”intensiv” betydning, så bed dem læse en grammatik fra efter Vietnam-krigen.

⁵ Bemærk fænomenet ”metatase” (som engang fik en amerikansk-jødisk medstuderende til at udbryde ”*Moses musta bin smokin' somethin'!*”): Hvis den første radikal i en rod, der sættes i *hitpa'el*, er en ”s”-lyd (׀, ׀, ׀ eller ׀ – til dels også ׀) bytter den plads med *hitpa'el*-præfixets ׀. Således ville שׁמר (”at passe på”) i *hitpa'el* hedde ׀׀׀׀׀׀׀׀, *hištammér* – ”at vogte sig”. Hvis 1.-radikalen er ׀, bliver ׀'et desuden forvandlet til ׀. Med ׀ som førsteradikal bliver ׀'et assimileret – resultatet bliver altså et ׀ med fordoblingsprik (*dageš*). Det samme sker lejlighedsvis med et ׀ eller ׀ som 1.-radikal! Hvis 1.-radikalen er ׀, ׀ eller ׀ (en ”tandlyd”), bliver dén omvendt assimileret, så der kun bliver et ׀ (med *dageš*) tilbage. (**FAN** 62, **JP** § 41 j-l og 19 c-e; **RK** s. 95 n. 4; **JW** s. 120).

Af samtlige verber i GT er 69% i *qal*. Det kan altså godt betale sig at pukke med at lære den! Den næsthøypigste er *hif'il* (13%), men *pi'el* og *nif'al* er også godt med (14% tilsammen). De to rent passive former er ekstremt sjældne, og desuden nemme at regne ud på grundlag af deres aktive sidestykker. Og *hitpa'el* ser så skæg ud, at den er nem at kende. Hæng altså i med *qal* og *hif'il*!

§ 7. "Uregelmæssige" verber

Hebraisk har egentlig ingen "uregelmæssige" verber! (En bøjning som "go – went – gone" ville have fået en israelit til at brække sig af grin). Men når visse bestemte konsonanter indgår i verbets "rod", får det bøjningen til at afvige fra det "stærke" verbum, vi har set på ind til nu. Afvigelsen følger nogle bestemte regler:

Hvis der indgår en "laryngal"/"guttural" = strubelyd – dvs. **א, ה, ו** eller **ע** (og i visse henseender også **ק**) får mange af formerne nogle lidt andre vokaler, men konsonanterne bliver pænt stående, hvor de skal, så der skulle ikke være tvivl om hvilken *rod* det handler om.

Alvorligere er det med de egentligt "svage" verber: Her kan ét af rodbogstaverne (i værste fald to!) finde på at forsvinde.

§ 8. Laryngal-verber

(FAN 70-71, JP 118-27 og 4*-7*; RK 128-31 og 167-72; JW 154-58, 166-74 og 260-65)

Verber, i hvis rod der indgår en laryngal (eller flere), afviger fra det stærke verbum især på to punkter:

(1) Laryngaler kan ikke fordobles (dét gælder også **ק**). Den karakteristiske fordobling af første-radikalen i *nif'al* og af 2.-radikalen i D-stammerne (*pi'el*, *pu'al* og *hitpa'el*) finder altså *ikke* sted; enten dannes formen med "erstatningsforlængelse", dvs. den foregående vokal "forlænges" fra "i" (**י**) til "e" (**יֵ**), fra "a" (**א**) til "ā" (**אֵ**) eller fra "u" (**ו**) til "o" (**וֹ**), eller man lader som ingenting, hvilket betegnes med det grinagtige udtryk "virtuel fordobling"!

(2) Visse vokaler er simpelthen vanskelige at udtale sammen med en strubelyd, og ikke-vokalen *shwá* er direkte umulig, men "a"-lyde er nemme. Hvis en laryngal skulle have haft *shwá* får den derfor i stedet *chatéf patách* (**חָטֵף פָּתַח**), og et "regulært" *patách* (**פָּתַח**) dukker ofte op før eller under en laryngal, hvor man ville have ventet noget andet, især i imperfektumsformerne:

(a) Når 2.- eller 3.-radikalen er en laryngal, bliver vokalen i anden stavelse et "a", hvor man ville have forventet "o": **יִשְׁחַט** – *jišchat*, "han slagter" (jvf. "schächtning"), i modsætning til **יִקְטֹל** – *jiqtol*, "han slår ihjel". (De svarer altså til "stativ"-verberne, jvf § 4 hen mod slutningen).

(b) Når 1.-radikalen er en laryngal bliver vokalen i præfixet "a" og ikke som vanligt "i": **יַעֲמֹד** – *ja'amod*, "han står". *Patách* i imperfektums-præfixet ville normalt være tegn på *hif'il*, men er det altså ikke her; watch out!

Her kan der være grund til at tage en dyb indånding og række ud efter sin proportionssans. Målet er at kunne *læse* Bibelen, ikke at kunne *skrive* den! Så heller ikke hér skal man lade sig selv køre

uhjælpeligt fast i selvplageriske forsøg på at vide nøjagtigt hvilke prikker der skal stå hvorhenne hvorfor – og så risikere aldrig at komme videre til resten. Og der er det velsignede ved laryngal-verbter, at selvom vokalerne hopper omkring, bliver selve rodbogstaverne pænt stående, så roden skulle være til at genkende. Og så kan man jo slå dén op i ordbogen og få lidt hjælp med at identificere formen.

§ 9. Svage verber

Disse forhærdede tidselgemytter navngives efter et sindrigt system (ud fra verbet *pa'al* – פעל – ”at gøre”), hvor den første radikals ”plads” kaldes פ ”pe”, den anden ע ”ajin” og den tredje ל ”lamed”. Hvis et verbum fx som første radikal har et ה, hedder det altså et ”pe-nun-verbum”, hvilket skrives ה"פ. Hvis den tredje radikal er ה, er der tale om et ה"ל-verbum (lamed-he). Ossåvidere ossåvidere. Vi tager dem fra en ende af:

§ 9.1 lamed-he-verbter

(FAN 74-76, JP 154-60 og 14*-15*; RK 146-48 og 183-84; JW 216-20 og 272-73)

Tredje-radikalen i ה"ל-verbterne har oprindeligt været et ה eller ח, som nu er forsvundet. Den tredje ”radikal” ה er ikke en konsonant, men markerer blot den vokal, der kommer efter 2.-radikalen (ligesom h’et i ”bøh” eller ”hurrah”). Når *konsonanten* ה er sidste bogstav i et ord (hvilket faktisk er svært for en dansker at udtale), er der en prik (*mappiq*) i det. ה"ל-verbterne adskiller sig altså fra almindelige respektable ”tredje-laryngal-verbter” (pe-guttural i Weingreens terminologi).

ה’et forsvinder derfor i alle former, hvor der føjes en endelse til roden, og både bøjningsendelser og pronominalsuffixer klaskes enten direkte på 2.-radikalen, eller der klistres en lang vokal (markeret med ח) imellem – man kan også se sådan på det, et det er det ”oprindelige” tredje-radikals-ח, der vender tilbage. (Perf. 3.ps. fem. sing. udgør en undtagelse, da endelsen her bliver הַחָ – næsten ligesom når der føjes endelser på et nomen i femininum).

I jussiv og konsekutiv imperf. (”kortform”) forsvinder ה, selv om der *ikke* føjes nogen endelse til. ”Apokoperede” (dvs. afhuggede) former, kaldes det. Forekommer i samtlige bøjninger undtagen de sjældne *pu'al/hof'al*. Mere kort kan det ikke blive. Første eksempel i Bibelen: Gud sagde ikke יהיָ אור (”der bliver lys”), men derimod יהי אור (”Lad der blive lys!”).

To grumme hyppige ה"ל-verbter er היה (være) og חיה (leve).

Lær desuden mindst disse udenad: עשה (lave), ראה (se), עלה (gå op), נבה (slå), צוה (beordre), בנה (bygge), ענה (svare), רבה (være mange), שתה (drikke) og נטה (udstrække).

Bemærk desuden det ret almindelige verbum ”at kaste sig ned (for nogen)”, der vistnok kommer af roden חוה, men udelukkende forekommer i den besynderlige konjugation ”hištaf’el”, dvs. en slags *hitpa’el* udvidet med et ekstra ח (det er helt normalt på akkadisk). ”Han kastede sig ned” hedder

altså **הִשְׁתַּחֲוָה** – *hištachawá*. Det er rigeligt at kunne genkende det – man behøver ikke kunne forklare det!

§ 9.2 ayin-waw-verber (og ayin-jod-verber)

(**FAN** 77-78, **JP** 143-51 og 12*-13*; **RK** 139-42 og 177-78; **JW** 196-207 og 270-71)

Her har vi et godt eksempel (ligesom *lamed-he*-verberne) på, at hovedparten af de svage verber oprindeligt simpelthen kun har haft to radikaler: Midter-”radikalen” ׀ eller ׀ i disse verber optræder helt enkelt *aldrig* som en konsonant (de kaldes derfor også for ”hule rødder” – da der ikke er noget i midten). Enten er midterradikalen et vokalbogstav (langt û, ô eller î), eller også er den der slet ikke, (og så er vokalen et ”a”).

Der er kun forskel på ׀- og ׀ i *qal*, og vel at mærke ikke i perfektum (hvor vokalen hos begge slags er ”a” – *qamáts*). Man bruger derfor *qal* inf.cstr. som den ”grundform” der slås op i ordbogen, men på den form man finder i teksten, kan man ofte ikke se, om det er fugl eller fisk. Så må man bare prøve begge dele.

Kortformen af imperfektum minder i *hif'il* om det stærke verbum: Almindelig imperfektum ׀׀ – *jaqím*, ”han opstiller”, jussiv ׀׀ – *jaqém*, ”lad ham opstille!”. I *qal* ser det således ud: Almindelig imperfektum ׀׀ – *jaqúm*, ”han rejser sig”, jussiv ׀׀ – *jaqóm*, ”gid han rejser sig”, kons.impft. ׀׀ – *wajjáqom*, ”og så rejste han sig”, (bemærk tryk på næstsidste stavelse og *qamáts* udtalt som ”o” i sidste – jvf i § 2 ”problem nr. 2” mht vokalernes udtale).

Ayin-jod i *qal* og ayin-waw i *hif'il* har desværre samme imperfektumsform: Sammenlign ׀׀ og ׀׀.

Det er selvsagt i D-stammerne, de hule rødder opfører sig mest uregelmæssigt, da der ikke *er* nogen midterradikal at fordoble. I stedet fordobler man så den tredje (!) og lader bogstavet i midten stå som et ׀ med vokal-valøren ô. Dermed kommer formerne til i stedet for *pi'el*, *pu'al* og *hitpa'el* at hedde *pôlel*, *pôlal* og *hitpôlel*. De er ikke svære at genkende!

Hold udgig med de hyppigste af slagsen: **בוא** (komme), **שוב** (vende tilbage), **מות** (dø), **קום** (rejse sig), **שים** (anbringe, lægge på), **סור** (dreje til side, falde fra) og **בון** (være fast m.m.).

NB: Der findes også enkelte verber med *konsonanten* ׀ som 2.-radikal. Fx **צוה** (beordre), som jo er et *lamed-he*-verbum, men hvad midterradikalen angår fuldstændigt regelmæssigt. Tilsvarende er ׀ i **היה** (være) og **חיה** (leve) en helt reglementeret konsonant.

§ 9.3 pe-waw og pe-jod-verber

(FAN 73-74, JP 138-42 og 11*; RK 133-36 og 174-75; JW 187-92 og 268-69)

Både פ"ו- og פ"י-verber skal slås op under jod! Husk det. De bøjes bare (lidt) forskelligt.

a) De egentlige פ"י-verber (der er få af dem, og de findes kun i qal og hif'il):

– 1.-radikalen opfører sig som en helt normal konsonant i qal perfektum.
– I øvrige former fungerer den som vokalbogstav (markerer et langt "i" eller "e"), men den er der altså stadig. Eksempel: imperfektum יִטֵּב – *jîtab*, "han er god", af roden יִטֵּב (den eneste synderligt hyppige af slagsen).

b) פ"ו-verberne kan gøre fire ting ved deres 1.-radikal:

– Den bliver ved at være et rigtigt konsonant-waw i de *nif'al*-former, hvor den fordobles (fx inf. "at fødes", הִוּוּלַד – *hiwwaled* af roden וּלַד).
– Den bliver til vokalbogstavet waw i resten af *nif'al* og i kausativ-formerne (*hif'il* og *hof'al*).
– Den omdannes til konsonantisk ׀ i D-stammerne (pi., pu. og hitp.) samt i perfektum m.m. af qal (det er derfor de skal slås op under ׀).
– Slutteligen kan den blive *helt* væk. Det sker i *qal* imperf., imperativ og inf.cstr. af nedenstående gloser, hvor vi fx får imperfektum הִשָּׁב – *tešév*, "hun sætter sig", og kons.impft. הִשָּׁבָה – *wattešæv*, "og så satte hun sig ned".

The usual suspects: יָשַׁב (sidde), יָצָא (gå ud), יָדַע (vide), יָלַד (føde) og יָרַד (gå ned) – problemer kan også forekomme med יָרָא (frygte), יָרַשׁ (tage i besiddelse), יָסַף (tilføje, gentage, fortsætte) og יָשַׁע (frelse – roden i navnet Jesus). Lær dem hellere udenad – de er ret hyppige!

På sidstnævnte facon bøjes sjovt nok også הָלַךְ (at gå)!

§ 9.4 pe-nun-verber

(FAN 72-73, JP 135-36 og 10*; RK 137-38 og 176; JW 141-51 og 258-59)

Førsteradikalen ׀ smelter sammen med den efterfølgende konsonant overalt hvor de støder direkte ind i hinanden (dvs hvor der kun ville have været *shwá* og ikke en rigtig vokal til at skille dem ad: I imperf. *qal*, i perf. og ptcp. *nif'al* og i hele *hif'il* og *hof'al*). I disse former er ׀ et altså kun at se som en fordoblings-prik (*dageš*) i den 2.-radikal, den er smeltet sammen med.

Nogle (men ikke alle) פ"נ-verber taber ׀ et i imperativ og infinitiv (der så til gengæld får tilføjet en t-endelse. Fx נָנַשׁ ("nærme sig"), inf: נִשְׁתַּ – *gæšæt*).

נ'et assimileres *ikke*, hvis 2.-radikalen er en laryngal, som jo ikke kan fordobles (men i nif'al, hvor det ville se fjollet ud med 2 x נ lige efter hinanden, bortfalder rodens נ så alligevel ofte). Det assimileres selvsagt heller ikke i *ayin-waw*-verber, hvor der jo ikke *er* nogen 2.-radikal.

Der er desuden det åndssvage ved *pe-nun*, at *nif'al* og *pi'el* kan være totalt ens: Fx נִקְהָה – *nif'al* "han blev frikendt" = *pi'el* "han frikendte"!

Det hyppigste *pe-nun*-verbum, נָתַן (give), er et ekstremt tilfælde, da også *tredjeradikalen* נ assimileres med en umiddelbart efterfølgende konsonant (det sker i perfektum: fx נָתַתִּי – *natatti*, "jeg gav"). Og ikke blot hedder imperativ נִתֵּן, men inf.cstr. hedder תִּתְּנָה med bortfald af *begge* נ'er! לָקַח (tage) bøjes af sære årsager som et *pe-nun*-verbum.

Hold i øvrigt udkig med נִשָּׂא (løfte), נָכַח (slå), נָפַל (falde), נָגַד (berette), נָטַח (udstrække) og נָצַל (redde).

(Til pudseløjerlighederne hører, at der er en række verber med נ' som 1.-radikal og נ' som 2.-radikal, der bøjes ligesom *pe-nun*-verber – dvs. נ' falder bort og נ' bliver fordoblet. Dette blot til advarsel; de er ikke særligt hyppige).

§ 9.5 ayin-ayin-verber

(FAN 78-80 og 71, JP 165-73 og 16*-17*; RK 143-44 og 179-80; JW 231-34 og 274-75)

Med ayin-ayin-verbum menes et verbum, hvis 2.- og 3.-radikaler er ens (og altså ikke ét, hvis 2.-radikal er et ע).

– De to ens radikaler bibeholdes i nogle enkelte former af *qal* samt overalt i D-stammerne (som kan vokaliseres ligesom *ayin-waw*-verbernes, og altså hedde *pô'el*, *pô'al*, *hitpô'el* – men også kan bøjes normalt. Det varierer fra den ene glose til den anden.

– I øvrigt er de to radikaler enten slået sammen til én fordoblet (med fordoblingsprikken *dageš*), eller den sidste er helt faldet væk. Fordoblingen findes i former med endelse, og den enkelte konsonant i former uden.

Ayin-ayin-verberne er dejligt sjældne. Man kommer langt med at kunne סָבַב (at gå rundt). Vil man virkeligt blære sig, kan man desuden sørge for at huske הָלַל (lovprise – ligesom i "Halleluja"), חָלַל (profanere) og רָעַע (være dårlig ell. ond – dette er faktisk roden til alt ondt!!).

§ 9.6 småting med alef

(FAN 72 og 74)

pe-alef: Enkelte verber med א' som 1.-radikal har i *qal* imperf. den uvane at behandle א'et som vokalbogstav. Kun i 1. pers. sing. falder det helt sammen med imperfektumsforstavelsen, fx אֶמַר – 'omar, "jeg vil sige" (hvor man ville forvente *אֶאמַר, der altså ikke findes), og i nogle enkelte vildt afvigende tilfælde har skriveren helt udeladt det (fx תִּמְרֵי, "I skal sige", ét enkelt sted i Samuelsbøgerne). Husk følgende: אָמַר (sige), אָכַל (spise) og אָבַד (gå til grunde).

Andre *pe-alef*-verber som אהב (elske), אסף (samle) afsvækker kun i nogle enkelte tilfælde det konsonantiske א, og den teologisk vigtige glose אמן (*nif.*: ”stå fast”, *hif.*: ”tro” – jvf. det gode danske ord ”Amen”) opfører sig som et helt almindeligt laryngalverbum.

lamed-alef: Verber med א som tredje-radikal er så godt som regelmæssige, dog bliver א’et i de fleste former reduceret til vokalbogstav, men står altså stadig i teksten, så man kan genkende roden. Kun i nogle meget få, vildt uregelmæssige tilfælde, bliver א helt væk, fx פנו, ”vi kom”, et sted i Samuelsbøgerne. Hyppige eksemplarer er בוא (komme), יצא (gå ud), קרא (råbe), נשא (løfte), מצא (finde), ירא (frygte), מלא (være fyldt) og חטא (synde).

§ 9.7 Nederdrægtigheder

(FAN 80)

Et meget stort antal verber indeholder både en laryngal og en egentlig ”svag” konsonant. Det kan give lidt yderligere fnidder med variationer i vokalerne, som man kun kan gøre tilbundsående rede for, hvis man orker at tænke reglerne for de pågældende verbalgrupper sammen. Men da alm. laryngaler ikke forsvinder, skulle dét ikke gøre det vanskeligere at identificere selve roden. Disse rødder er altså *ikke* i egentlig forstand ”dobbelt svage”. De almindeligste er עשה (lave), יצא (gå ud), לקח (tage), ידע (vide), עלה (gå op), נשא (løfte) og ירא (frygte).

Særligt irriterende er de, som er både *lamed-he* og *pe-guttural*. Her er imperfektumsformerne i *qal* og *hif’il* nemlig ens! Heldigvis har עשה ikke nogen *hif’il*, så det er stort set kun et problem med עלה, hvor man altså til tider må lade eksegeseen afgøre, om der står ”gå op” eller ”bringe op”!

היה (være), בוא (komme), ראה (se) og חיה (leve) lægger enkelte excentriske tilbøjeligheder for dagen mht. vokaliseringen, som næsten kunne friste én til at kalde dem uregelmæssige. Men der skulle stadig være mindst to radikaler at få øje på i så godt som alle former.

Værre bliver det, når der er to egentligt svage radikaler på færde. Her kommer faktisk kun to grupper på tale, nemlig *lamed-he*-verber som samtidig er enten *pe-jod* eller *pe-nun*!

(Samt det sjældne נרד, ”flygte”, som er både *pe-nun* og *ayin-ayin*).

Af *lamed-he* & *pe-jod*-verber er der følgende: ירה (lovprise), ירה (undervise) og ירה (kaste/skyde). (De to sidste har samme rod, men er øjensynligt selvstændige verber med forskellig oprindelse – selv om enkelte undervisere måske kan finde en lighed). I langt de fleste tilfælde er י bevaret som et *jod* eller *waw* med vokal-funktion. Et af *meget* få eksempler i hele Bibelen på, at der *kun* er den midterste radikal tilbage er Esajas 2,3 וְיִרְנוּ – ”og han skal lære os”. (Foruden de nævnte findes de ekstremt sjældne rødder ינה, ”undertrykke”, og יפה, ”være smuk”). Lær i det mindste ירה udenad.

Verber, som er både *lamed-he* & *pe-nun*, er de værste! Her kan det faktisk jævnligt forekomme, at kun ét rodbogstav er synligt, mens נ’et er assimileret og kun har efterladt sig et dageš, og ה’et er helt forsvundet! Der er vist fire af dem, og de to første er hyppige og bør læres udenad: נכה (slå),

נטה (udstrække), נקה (være uskyldig) og נשה (glemme); desuden er der nogle helt få afvigende tilfælde, hvor נשא opfører sig som lamed-he-verbum og taber tredjeradikalen; det sker tre gange i hele Bibelen. Værre er det altså ikke! Lær נכה og נטה udenad, og så skulle I ikke have mere vrøvl med dobbelt svage verber.

§ 10. Identifikation af svage verber

(FAN 80-81)

Lidt statistisk beregning på de 100 almindeligste verber (som tilsammen forekommer 50.556 gange – dvs. de står for knap 71% af samtlige verbalformer, og optræder godt tredive gange på hver eneste side af BHS):

Stærke verber og laryngalverber (inkl. pe-alef) udgør	38%
Lamed-he-verb	24%
Ayin-waw og ayin-jod	13%
Pe-jod	13%
Pe-nun	10%
Dobbelt svage (נכה og נטה)	1%
Ayin-ayin (חלל, הלל, סבב)	1%

Hvis man kun kan få øje på to radikaler, er et manglende ה som tredjeradikal altså en næsten lige så sandsynlig forklaring som alle andre forklaringer tilsammen. Men for at finkæmme 99% af mulighederne skal man altså stille i *alt* fire spørgsmål: Kan de synlige radikaler blive til en genkendelig rod, hvis man tilføjer

1) et ה bagefter dem?

fortidsformen עשו (asú – ”de lavede”) kommer fx af roden עשה

2) et ך eller ך׳ imellem dem?

infinitiven לבא (labó – ”at komme”) stammer fx fra roden בוא

og participiet שם (sam – ”i færd med at anbringe”) kommer af roden שים

3) et ך׳ foran dem?

bydemåden שׁב (šeb – ”sæt dig!”) kommer fx af roden שב׳

4) eller et ן foran dem?

kohortativformen וְאֶתְּנָה (wa’attená – ”og jeg vil sandelig give”) kommer fx af roden נתן

Det er faktisk de eneste fire muligheder, man jævnligt støder på, eftersom ayin-ayin-verbene er så sjældne, at man egentlig kun behøver kende סבב (at gå rundt). Men der findes selvfølgelig et par stykker til, hvilket giver anledning til ”Sørens Lov”:

”Hvis det tager mere end ti minutter at identificere en verbalrod, så skal det nok vise sig at være et ayin-ayin-verbum”

Når man overvejer, hvilken af ovennævnte dippedutter, man skal tilføje for at få mening i galskaben, er det naturligvis en stor fordel at have omgåedes hebraiske rødder så meget, at man nogenlunde kan huske, hvilke vokaliseringer, man kan forvente af de enkelte grupper. Men som

Æslet sagde til Peter Plys, ”Vi kan ikke allesammen, og nogen af os er det heller ikke”. Men i hvert fald skal man vogte sig for de mest oplagte forvekslinger (især de første to bør man lægge sig på sinde):

a) Bogstaverne	שב	kunne stamme fra	ישב (sidde) eller	שוב (vende om).
b)	רא		ראה (se)	ירא (frygte).
c)	רב		רבה (være mange)	ריב (føre retssag)
d)	רע		רעה (være hyrde)	רוע (råbe) eller רעע (være ond)
d)	קם		קום (stille sig op)	נקם (tage hævn).

§ 11. Verbets tider: ”Konsekutiv” hvaffornoget?

(FAN 116-124;

læs i det hele taget Flemming Niensens syntaks-afsnit s. 112-37, så snart du kan afse tid til det)

Som antydnet i § 4 mht ”kortformer”: Man kan sige, at hebraisk har to ”sæt” finitte verber: Ét til narrative tekster, der fortæller fortidige forløb (”konsekutiv imperfektum” / alm. perfektum), et andet til diskursive (fremtidige eller hypotetiske/ønskelige/påbydende) forløb (”konsekutiv perfektum” vekslende med alm. imperfektum). Formen med ”we-” står altid først i sætningen, formen uden ”we-” står aldrig først⁶. Inden for hvert ”sæt” verber bruges den konsekutive form som ”grundformen” (eftersom ”verbum først” er den normale ordstilling på hebraisk), og formen uden ”we-” bruges hver gang én eller anden ny oplysning skal fremhæves ved at stilles først i sætningen.

En historie i fortid fortælles altså primært med konsekutive imperfektumsformer, men en ny oplysning vil have tilbøjelighed til at mase sig frem på førstepladsen i sætningen – så rykker verbet hen på 2.-pladsen eller senere endnu, og forvandles derved automatisk til perfektum. Begge dele oversættes med danske fortidsformer – forskellen på dem er positionen i sætningen og ikke andet.⁷

Tilsvarende vil fx. en lovtekst veksle mellem sætningsindledende konsekutive perfektummer – og simple imperfektumsformer i sætninger, hvor verbet ikke indleder sætningen. De oversættes så med dansk fremtid el.lign.

Især i poesi kan det være svært at få teksten til at passe til ens forudfattede grammatiske forestillinger, og så må man lade sin sunde fornuft råde. Et helt generelt princip må – i modsætning til tekstkritikkens *lectio difficilior* – være, at

*hvis det giver mening, er det måske rigtigt,
hvis det ikke giver mening er det helt sikkert forkert.*

⁶ Hvis *yiqtol*-formen faktisk står først, er det en jussiv.

⁷ Hvis nogen synes, dén slags er interessant, vil jeg ikke ligefrem *forbyde* dem at læse min ph.d.-afhandling *Verbs and War scroll* fra 2004 – evt. kan man starte med afsnittet ”Word order and its discourse significance”s. 66-71.